

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

116. Vtrum prodigus ex contractu iuramento confirmato obligetur. Sed difficultas est, an dictum iuramentum non solum obliget ex religione, sed etiam confirmet contractum aliàs nullum, eum efficiendo ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

quendo rationes à priori, probatur hæc opinio à posteriori; nam fere innumeri Doctores admittunt, eum qui iniuste aliquid extorquet per vim, & metum à dominante, teneri in foro conscientie ad restitutionem. Ita Conarrubias, Adriani, Syluester. Nauarrus, ipsè Sanchez, & Lessius apud Basilium, *vbi supra n. 6.* Ergo neque transferatur dominium, neque valet contractus; nam si iure naturali valeret, non esset obligatio restituendi ante sententiam, vel postulationem rescissionis, & transferretur dominium, solumque esset actio in personam, non in bonam; que omnia sunt absurda Ergo, &c. Ex his sequitur, ait Pontius n. 8. Lessium parum sibi constare, cum docuit ex vna parte donationes metu extortas iure naturali valere, & tamen postea n. 44. docet eum qui ex huiusmodi contractu aliquid est affequutus, teneri ad restituendum, & eum qui vim passus est, posse occultè surripere, si alia via, quod donauit, recuperare non possit. Hæc quidem manifestè sibi repugnant: nam si valent naturali iure; ergo etiam iure civili valent, vt Lessius fatetur, donec rescindantur. Ergo non est locus occultæ compensationi; neque restitutionis obligationi, donec per sententiam rescissio fiat, aut postulet is, qui vim passus est.

3. Neque est simile in eo qui furatur, & retinet, est enim in illo, seclusa quavis lege, obligatio restituendi, ratione iniuste acceptionis. At hic iure naturali non est obligatio restituendi ex istius Doctoris sententia, cum valeat donatio; existimat enim iste Author, sufficientè titulum esse liberalem donationem, etiam cum coactione, & cum illa exerceri liberalitatem posse. Quare illa duo consistere simul non possunt contractum valere naturali iure, & illum ante sententiam ad restitutionem teneri, & coactum posse occultè surripere. Solumque eà doctrinà locum efficiunt positio, iuxta aliquorum sententiam. Atque eodem modo reprehendendus est Sanchez, qui *lib. 4. diff. 8. n. 4.* docet valere naturali iure, & *diff. 9.* docet esse obligationem restituendi ante sententiam, quem in hac parte meritò reprehendit Rebellus *p. 2 lib. 1. q. 5. n. 15.* Quare quicumque hanc restitutionis obligationem ante sententiam cognoscunt, non possunt asserere dominium translatum, aut sibi non constant.

4. An verò supradicti contractus ex metu graui celebrati sint iuris positivi dispositione, ipso iure irriti, vel rescindendi; agit idem Pontius *loc. cit. ca. 8. per totam*, & contra Sanchez, & alios firmat huiusmodi contractus, & quidquid à liberalitate proficiscitur, non tantum iure naturali, sed etiam positio nullos esse. Itaque actus omnes, in quibus legitimus titulus est donatio, vel liberalitas, si ex graui metu iniuste illato fiant, etiam iure positio sunt irriti ipso iure, requiriturque iudicis auctoritas, non ad illos irritandos, sed vt à principio ita fuisse declarat.

5. Notandum verò pro Confessariis ex supradictis. Primò, promissiones latroni factas propter metum iniustum nullam inducere obligationem ratione iustitiæ. Secundò, quando puella propter metum iniuste illatum consentit, esse obligationem restituendi in eo qui stuprum intulit. Tertio, prorogationem, quamcumque iurisdictionis metu extortam, nullam esse iure natura, & positio. Quarto, idem dicendum de mandato ad aliquid agendum, si metu extorqueatur. Quintò, idem dicendum de dispensatione, & priuilegiis metu extortis, quoad vel tacite, vel expresse non confirmantur, nulla enim sunt ipso iure, quod intellige, quando verè fauores sunt, non verò si ob causam, & obsequia præstita compensationis gratia conceduntur; hæc enim in eo casu, non proficiscuntur ex liberalitate. Sextò, idem dicendum de renunciatione beneficij per metum factam, contra Rebellum, Lessium, & alios, quia renunciatio ex liberalitate debet oriri, & renunciatio magis sapit gratiam quam iniustitiam, vnde non potest ad eius titulum ordinari, qui ex ea ratione beneficium accepit.

Septimò, idem dicendum, non tantum de absolutione ab excommunicatione per metum extorta, sed etiam de reuocatione censuræ ante diem, vel conditionem sub qua promulgata est, & de fideiussione, & institutione hæredis, vel legatis relictis, quando hæc metu extorquentur. Et hæc omnia Basilii Pontius *loc. cit.* sed an idem dicendum sit in contractibus onerosis, videbimus in sequenti Resolutione.

RESOL. CXV.

An contractus onerosi celebrati ex metu graui sint validi iure naturali, & quid de iure civili, exceptis matrimonio, ludo, & alienatione rerum Ecclesiasticarum? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Resol. 120. aliàs 119.

§. 1. Contractus onerosi dicuntur, in quibus datur res pro re, vt venditiones, promissiones reciproce de presenti, &c. & hos esse inuálidos, spectato iure natura, tradunt Rebellus *p. 2. lib. 1. q. 5. concl. 9. n. 15.* & alij penes ipsum.

2. Aliquibus tamen verius videtur eos contractus, in quibus datur res pro re, excepto matrimonio, validos esse iure natura, etiam si fiant ex graui metu iniuste incusso. Et ita docet Basilii Pontius *de matrim. lib. 4. c. 7. n. 2.* qui citat Sotum, Richardum, Paludanum, Syluestrum, Nauarrum, Henriquez, Molinam, & Valquez. Imò Pontius in *c. 9. n. 2.* plus addit, hos contractus valere etiam in iure positio, dari tamen actionem metus causa, & limitat hanc sententiam tantum in contractibus iudi, & in alienatione rerum Ecclesiasticarum, que metu facta non valent. Itaque quoad forum conscientie ante iudicis sententiam, nulla adest obligatio restituendi in eo, qui taliter contrahendo vim intulit; quia hi contractus sunt validi in vtroque foro, donec alter petat rescissionem, & sic emptor qui metum fecit, potest licite rem retinere & fructus percepisse, donec venditor rescissionem postulet, & ita docent Pontius, & alij, *vbi supra*. Quæ sunt notanda ad tollendos scrupulos, & onus pro illo tempore restituendi. Differentiam verò, quare hi contractus onerosi validi sint iure naturali, & positio, non autem contractus lucratii, vt diximus in superiori Resolutione, inuenies satis firmatum apud Pontium *locis cit.*

RESOL. CXVI.

Vtrum prodigum ex contractu iuramento confirmato obligetur?

Sed difficultas est, an dictum iuramentum non solum obliget ex religione, sed etiam confirmet contractum aliis nullum, illum efficiendo validum, & consequenter dantem ius iustitiæ ad rem, vel in re?

Ex quo deducitur contractus non transire ad hæredes suorum bonorum, & quod dictum iuramentum possit à superiore relaxari. Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 21.

§. 1. Negatiuè respòdent aliqui, vt Fachinæus *lib. 2. contr. iur. cap. 64.* Bartolus Baldus, Angelus, Castrenf, Alex. Iason, Zafius, & Ripa in *l. is cui bonis 6. ff. de verb. oblig.* Probatur hæc opinio. Primò, quia vbi cumque contractus à lege prohibitus est, sibi nec accessio iuramenti cum confirmare potest, *l. non dubium 4. in fin. C. de legib. l. iuris gentium 7. §. & generaliter 16. versic. nec iusurandum. ff. de partit.* At prodigi contractum à lege prohibitum esse, ex supradictis constat. Secundò: Iuramentum tres comites habere oportet, iustitiam, veritatem, & iudicium, *c. & si Christus 26. extr. de iure iurand.* Atqui prodigo, cum furioso equiparetur, nemo iudicium facile tribuetit. *l. his qui 12. in fin. ff. de iuroribus, & iuroribus*

Sup. hoc infra in Ref. 118. §. pen. signanter à lin. 5. Sed lege tam per totam.

Quoad hoc in co. 8. tr. 4. lege doct. Ref. 55. & aliarum Ref. & §§. eius annot.

curatoribus datis ab his, &c. & l. furioso 40. ff. de reg. iur. Tertio: Iuramentum sortitur naturam eius actus, cui adicitur, argum. l. sed si possessori 12. §. item si iurauero, ff. de iurand. l. fin. ff. de liberali caus. l. fin. C. de non num. pecun. c. accessorium 42. de reg. iur. in 6. Iam verò actus hic nullus est: & certè licet de facto existat, de iure tamen non existere, nemo negabit, argum. l. 1. ff. de curatoribus furioso, & aliis, & c. Ergo & iuramentum, à prodigo super contractum, siue actu aliquo interpositum, nullum irritumque erit. Quærit: Iuramentum dolo extortum, non est obligatorium. c. cum contingat 28. ibi, siue vi, & dolo, extra de iurand. Sed hoc iuramentum censetur dolo extortum. Aut enim qui piam scit, cum prodigum esse cum quo contrahit, & ei reum suarum administrationem adeptam esse ignorare non potest, nec debet, argum. h. 2. §. si à pupillo 15. & l. si quis 8. ff. pro emptore l. Iulianus 10. ff. de curatoribus furioso, & aliis, & c. aut ignorat: & ignorantia ei hac in parte prodesse non debet. Nam qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignorat conditionis eius. l. qui cum alio 29. ff. de reg. iuris.

2. Nec obstat d. c. cum contingat 28. de iurand. & c. quænis 2. de pactis in 6. ubi deciditur, omne iuramentum esse seruandum, quod non vergit in dispendium salutis æternæ, aut in alterius detrimentum. Sed iuramentum prodigi tale est. Ergo eo prodigus obligari videtur. Hoc inquam, argumentum non obstat, quandoquidem negatur iuramentum prodigi esse verè iuramentum, cum iuramentum illud, quod suis comibus destituitur, iustitia, iudicio, & veritate, ipso iure sit nullum, d. c. & si Christus 26. de iurand. c. non est obligatorium 58. de reg. iur. in 6. At prodigi iuramentum destituitur & iustitia, quia est contra leges, & iudicio, quia quoad bona penè furiosum prodigus facit exitum; & denique veritate, quia in homine, tamen improbis, & præuis moribus prædico, nulla veritas esse potest.

3. Patet non resistit, quòd prodigus & minor 25, annorum comparantur, l. si curatorem 3. C. de in integ. rest. min. At iuramentum obligat adultum, siue minorem. *Auth. Sacramenta puerum C. si aduersus vendit.* Ergo & prodigus obligabit. Non id, inquam, resistit; quia secundum quid non simpliciter, prodigus minori curatorem habenti non absimilis est, quantum ad hoc scilicet, vt contrahere non possit. Ceterum quantum ad iudicium animi, furioso prodigus comparatur, l. 1. ff. de curatoribus furioso & aliis extra minor. dand. & d. l. furioso 40. ff. de reg. iur. Deinde textus in d. *Auth. Sacramenta puerum*; C. si aduersus vendit. loquitur de contractibus iuramento vallatis, qui ipso iure subsistunt: vt arguunt verba, *contractibus non retrahendis.* Donellus lib. 21. comment. de iure ciuili, c. 3. Boerius in tr. de inuestitura feud. c. 2. n. 32. Hic verò agimus de contractu, qui ipso iure nullus est, siquidem à prodigo contra legis prohibitionem celebratus sit. Quod autem nullum est, firmari iuramento nequit, cum non entis nullæ sint qualitates, nullaque accessio, argum. leg. decem 116. ff. de verborum oblig. & similibus.

4. Quid ego sentiam in tam difficili, & celebri questione, dicam breuiter. Puto igitur cum Gaspare Hurtado de inst. tr. de contractibus disp. 1. diff. 7. iuramentum promissorium prodigi superadditum contractui facto in commodum alterius, semper esse obseruandum, saltem ex obligatione virtutis Religionis, quoties id, de quo iuratur, non vetè, seu strictè prohibetur ipsi iuranti, seu quoties potest fieri absque peccato iuratis, vt significatur in c. quamuis pactum. de pactis in 6. & in c. cum contingat, de iurand. dummodo is, in cuius fauorem factum est iuramentum, velit sibi impleri, quod iuratum est; quia ad id obligat reuerentia debita Deo, qui ab eo adducit in testem, vel in fideiussorem eius quod iuratur. Admissis: Dummodo is in cuius fauorem factum est iuramentum, velit sibi impleri quod iuratum est; quia

si careat ea voluntate, vel quia non acceptauit id quod sibi iuratum est, faciendum in sui commodum, vel quia si acceptauit, eam acceptationem postea reuocauit, non obligat dictum iuramentum adhuc ex religione.

5. Sed difficultas est, an dictum iuramentum non solum obliget ex religione, sed etiam confirmet contractum aliàs nullum eum efficiendo validum, & consequenter dantem ius iustitiæ ad rem, vt in re: Et quicquid alij sentiant, ego existimo contractus aliàs inuidos non confirmari, seu non fieri validos ratione iuramenti eis superadditi, quia eos confirmari, seu fieri validos, non prouenit ipsis ratione iuramenti iure naturali, seu ex natura rei, vt patet, quia iuramentum superadditum sua vi, & natura non destruit ius posituum, irritans contractum, si eo irritatur, nec sua natura supplet defectum voluntarij, nec defectum tituli, si ex aliquo eorum contractus est iure naturali, seu ex natura rei nullus: nec eos fieri validos, seu confirmari, prouenit ipsis ratione iuramenti, iure aliquo positiuo; quia nec in iuribus pro sententia aduersariorum adductis, nec in aliis id statuitur, nec significatur; quia in eis tantum dicitur, obseruandum esse iuramentum illud, quod sufficienter saluatur ratione obligationis ex religione ortæ ratione iuramenti; quia id etiam dicitur in c. debitoribus, de iurand. de iuramento superaddito promissioni vlurarum, & tamen eas promittens, & earum promissionem impleturus iurans, tantum obligatur ex religione, & non ex iustitia ad earum solutionem.

6. Aliqui verò addunt, quòd quamuis contractus aliàs nullus non fiat validus ratione iuramenti superadditi, ex ipso tamen iuramento oriatur, non solum obligatio religionis respectu Dei (in quo Doctores conueniunt,) sed etiam iustitiæ, respectu illius in cuius fauorem fit; quòd iuramentum illud formaliter, aut virtualiter sit promissio, falsum est, quia præterquam quòd iuramentum illud non est formaliter, nec virtualiter promissio, quamuis eam supponat, quando in rigore est promissorium, nihilominus, quamuis id gratis admittamus, non inducet obligationem iustitiæ; non solum quando superadditur promissioni, quia sicut hæc est nulla, vt supponimus, etiam est ipsa promissio ab ipso iuramento indistincta, quamuis hæc admittatur; sed etiam quando superadditur alienationi: vt quando alienans iurat, se ratam habiturum eam alienationem, seu ei non contrauenturum, quia sicut ipsa alienatio in principio est nulla, ita etiam rati habitio, quæ iuratur, etiam erit eodem iure nulla.

7. Ex dictis constat. *Primo*, secundum hanc nostram sententiam, obligationem iurantis dictos contractus, non transire ad hæredes suorum bonorum, quia sola obligatio iustitiæ transit ad hæredes bonorum, non obligatio religionis. Constat etiam *secundo*, dictum iuramentum posse à superiori relaxari, quia relaxatio illius fit absque præiudicio tertij, seu absque iniustitia contra eum, cui fit iuramentum; quia hic nullum habet ius iustitiæ. Constat *tertio*, eum qui traditur aliquid ex dictis contractibus quamuis iuratis, non posse illud retinere, quia nullum habet ius iustitiæ ad illud. Et hæc omnia docet Hurtadus *loc. cit.*

RESOL. CXVII.

An iuramentum metu, aut dolo adiectum contractibus inuualidis, & de iure reprobaris obliget in conscientia? Et an prædictum iuramentum indigeat relaxatione? Ex p. 4. tract. 4. & Misc. Resol. 28.

§. 1. **V**T, verbi gratià, in alienatione fundi dotalis in renunciatione futuræ successione in contractibus minorum absque solennitate iure petita celebratis, &c. & prima opinio affirmatiuam sententiam docet, quia

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. Resol. 6. §. vi. & lege etiam aliam Resol. quia